

Hay - Huy(n)'la Geçen Ömür

Ben Ermenistan'a 2007 yılının başında bir konferansa davet edilerek gittim. O günlerde henüz açılışın **A** sı bile telafuz edilmiyordu. Ama 1992 yılına kadar açık olan sınırın artık kapalı olmasının yarattığı sıkıntılar, sınırın açılması için her şeyden önce Ermenistan'ın "**ama o Sovyet sınırıydı**" diyerek tanımazdan gelmemesi, Nagorny Karabağ sorununa çözüm, Azerbaycan ile yumuşama olasılıkları hararetle tartışılıyordu. Katıldığım konferansın temel amacı, geleneksel "**soykırım**" tartışmalarının gölgesi olmaksızın nasıl ilişkiler normalleşir temasını işlemektir. Dolayısı ile ben de muhtemel bir sınır tanınması ve açılmasında ekonomik olarak, küçük bir ülke olan Ermenistan'ın Türkiye'den daha fazla yararlanacağını verilerle açıklayan bir bildiri sundum. Oldukça teknik donanımlı ve yüksek bir temsil olduğu için, kördüğüm olmuş konular değil, işbirliği olanakları konuşuldu.

Anılardan bir Demet

O toplantıya hep sağduyu egemen olmuştu. Ama bu sadece moderatörlerin çabalarından değil, önyargıları aşmak için biraraya gelen katılımcıların gönüllü tavırlarından kaynaklanmıştı. Hiç unutmuyorum sınır ticareti ile ilgili bir ifademde, Türkiye'nin sınır vilayetlerinin de genellikle normalleşecek ilişkilerden beklentileri olduğunu söylediğimde buna olumlu ve umutlu tepkiler aldım. Ancak bu vilayetlerin, Ermenistan Nükleer santral'ı Metzamor'un radyasyon tehdidinin bertaraf edilmesini istediklerini dile getirdiğimde, tepkiler hırçınlaştı. Yine de tepkiyi gösterenler gelip özür dileyecek kadar nazik bir üsluba sahipti. Sevecen yaklaşımlar gördüm. Erivan'da kaldığım 4-5 gün içinde sadece dostluk ve misafirperverlik soludum. Maraz kespemmiş tavırlar arada bir karşıma çıkmadı değil. Ama bunu bile bazı katılımcılar, temiz bir Anadolu Türkçesi ile, adeta kadere boyun eğer ve unutmak istercesine, "**ne yapalım Allah böyle istedi**" acıklanarak dile getirdiler. Ortak akıl, nerede ise 100 yıl sonra, kulların görevinin, artık yeniden yakınlık kurmaya çalışmak olduğunu söylüyordu.

Akil Atasözleri ve Deyimler

2007 yılının o soğuk kış gününde, Ermenistan'a adım attığımdan itibaren, Ermenilerin ülkelerine **Hayastan**, kendilerine de **Hay** dediğini farkettim. Küçük bir grup içinde sohbet ederken, dizginleyemediğim bir dürtüyle birden bire "**pekiyi siz Yunanistan ve Yunan'lılara ne dersiniz?**" diyiverdim. Hemen bir ağızdan "**Hunastan ve Huyn**" dediler. Kafamda birden renkli bir şimşek çaktı. Acaba dilimize pelesenk olan "**Haydan gelen, Huya Gider**" veya "**Ömrüm 'Hayla, huyla geçti**" gibi sözler gerçekten neyi anlatıyordu? Katıldığım toplantının da ruhunu yansıtacak şekilde, birinci deyimim belki de yüzyıllardır bu geniş coğrafyada yapılan **bir transit ticareti** ifade ettiğini düşündüm. Belki de işin aslı, "**Hay'dan gelen Huyn'a gider**" di de Türkçe'nin dil kolaylaştırmasına ayak uydurmuştu "**n**" harfi. Elbette

Ermenistan coğrafyasından Yunanistan'a yüzyıllar önce ne satıldığını belirlemek zor değil. Yorumun linguistik doğruluğunu dilbilimcilerle tartışmak doğru olur.

Hay- huyla geçen ömür ise, sakın koca imparatorluğun bitmek tükenmez ayrılıkçılık sorunlarının bireysel düzeye indirgenen analogisi olmasındı? Tabii hançeremde tutmadığım bu yorumlara, Erivan'da benimle sohbet edenler de pek güldü. Aslında hala yeniden keşfedilmeyi bekleyen ortak ne çok şey vardı aramızda! Kadim husumeti yeniden dostluğa dönüştürmek için her türlü nedene sahiptik. Üstelik dost yaklaşımlarla elde edilebilecek yeni imkanların cazibesi o kadar fazlaydı ki! Hele onlar için ve hele bugünün Türkiye'si ile..

Bir Arpa Boyu bile Yol Gidemedik. Amma

2007 den bu yana köprülerin altından yine çok sular aktı. Ben Erivan'dan umutlu bir gelecek hayali ile döndüm. Ama 10 gün sonra Dink cinayeti işlendi. Elbette olanların Erivan ile bir ilgisi yoktu. Ama umutları ambargo altına almaya yetti o müessif olay.

Bu arada iki ülke arasında **Mırmır deresi ve Arpaçay** aktı durdu. Biz o sulara baktık ve bir **arpa boyu yol bile** gidemedik. Bir dostluk anıtını beğenmeyip yıktık. Yenisini de yapamadık. Oysa o soğuk ve kötü günlerde "**kaybedilen tüm canlar için**" dikilecek bir "**meçhul insan**" anıtı, "**Tsitsernakaberd**" i biraz olsun mahcup edebilirdi.

Yine de 2009, bazı girişimleri sembolize etmesi açısından önemli bir yıl oldu. Açılışın önce ekonomik değerinin gözler önüne serilmesi için, Ali Babacan'ın yaptığı ziyaret önemliydi. Futbol tutkusu bile en yüksek düzeyde iyi niyet teatisi imkanı olarak kullanıldı. Ama Türkiye, Ermenistan Ermenileri için çok önemli bir şey yaptı. İşsizlerine iş ve dolayısı ile aş kapısı oldu. Çoluğu ile çocuğu ile gelen Ermenistan vatandaşları, bu ülkede yaşam vaadi buldu. Bunun dile getirilmese de takdir edildiğini sanıyorum.

KEİ Bahane. Yeni bir Dostluk Köprüsü ise Çok daha iyi

Şimdi Erivan'da yapılan o içi hepten kof KEİ toplantısı, Türkiye ve Ermenistan için yeni bir fırsat mı? 2015 yaklaşırken hala kanayan yaraları tedavi etmek ve geçmişe sünger çekerek, tapteze ilişkiler başlatmak için yepyeni bir umut olur mu? Dışişleri Bakanı Davutoğlu'nun çantasında, işlevsiz KEİ den işlev beklemek umudundan çok, Ermenistan ile yeni bir sayfa açmak umudu olduğunu sanıyorum. Yanılmıyorsam bu yakınlarda Dışişleri Bakanlığının bir de Yunanistan ziyareti olacak. **Hay'dan (ayağının tozu ile) gelip Huy(n) a** gidilecek.

Şu **hayhuy** ile geçen 2013 yılında, Erivan ziyaretinin boşa çıkmamasını dilerim. Haydan gelip huya giden sadece bakan ve ekibi olmalı. KEİ bahanesi ile yeniden biçimlenecek dostluk girişimlerinin **haydan huya** gitmemesi, burada kalması çok iyi olur.